

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Lena Emanuelsson
Antikvarie
031-60 52 12

lena.emmanuelsson@lansstyrelsen.
se

BESLUT
2011-04-21

Diarienummer
432-102063-2007

Sida
1(6)

HIGAB
Box 5104
402 23 Göteborg

Byggnadsminnesförklaring av F D Dicksonska biblioteket Fastigheten Haga 4:1, Göteborgs kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) f d Dicksonska biblioteket för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

Byggnaden

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras utan Länsstyrelsens tillstånd.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme och rumsindelning. Ingrepp får heller inte göras i äldre fast inredning i markerade rum.
3. Trapphusen får inte förändras genom ingrepp i äldre fast inredning eller ytskikt.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart. Samråd med Länsstyrelsen ska ske innan vårdarbeten påbörjas.
5. Gårdsmiljön inklusive smidesstaket samt mur (mot Östra Skansgatan) skall hållas i sådant skick att miljöns karaktär inte förvanskas.

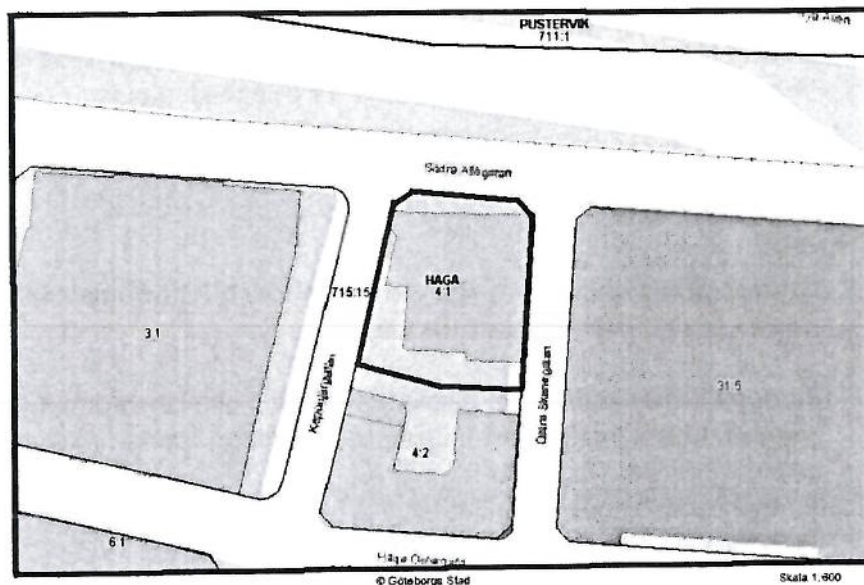
Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna om åtgärderna är förenliga med bevarandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värde.

Länsstyrelsen får ställa skäligena villkor för tillståndet. Villkoren får bl a avse hur ändringen ska utföras samt krav på dokumentation och antikvarisk kontroll och medverkan.

20.11.04-28 beslöt. Sk
Kopia till FF: BM-reg. Az / Jh

Redogörelse för ärendet

Kvarteret Majoren ingår i 1984 års program för byggnadsminnesförklaringar i Haga. Byggnaden föreslogs som byggnadsminne redan 1967 i Historiska museets inventering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. I samband med saneringen av Haga som genomfördes 1987-97 revs flera byggnader, men stadsplanen och gatunätet bevarades och nya byggnader anpassades huvudsakligen till den äldre bebyggelsens skala. Programmet för byggnadsminnesförklaringar omfattade ursprungligen totalt ca 60 hus varav de flesta av dessa restaurerades och byggdes om genom förmånliga skattelättnader och bidrag. Byggnadsminnesförklaring av husen kom dock inte att ske i den omfattning som tidigare hade planerats.

Skyddsområdet sammanfaller med fastigheten Haga 4:1

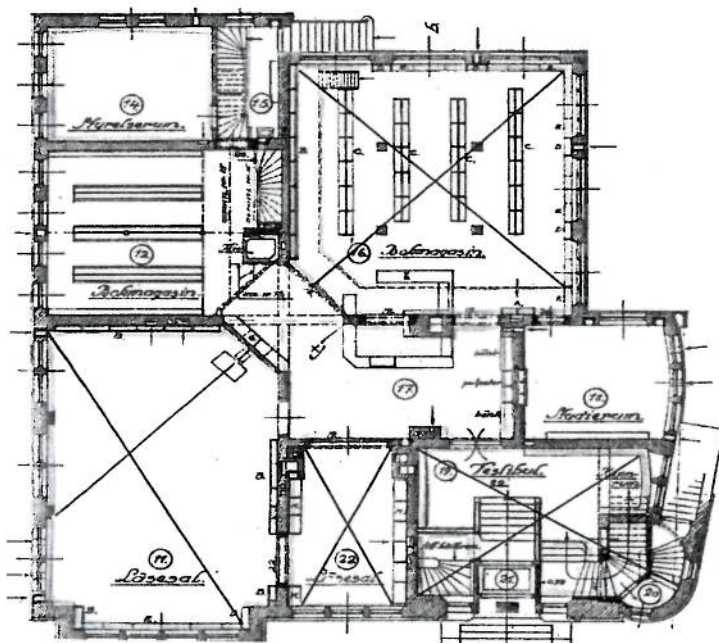
Kvarteret Majoren omfattar f d Dicksonska Folkbiblioteket (nuvarande Allégården) samt Dicksonska stiftelsens bostadshus. Bostadshuset (Haga 4:2) byggnadsminnesförklarades 2007.

Göteborgs Stadsmuseum fick i uppdrag 2007 av Länsstyrelsen att göra en sammanställning av byggnadens historik samt att utarbeta förslag till skyddsbestämmelser inför en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen remitterade frågan om byggnadsminnesförklaring av byggnaden till fastighetsägaren Higab 2007-11-27 som yttrade sig positivt i ärendet 2007-12-27. Ärendet har därefter skickats på remiss till Göteborgs Stadsmuseum och Allégårdens pensionärsförening som tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring. Ärendet skickades till byggnadsnämnden den 8 oktober 2010 som i ett yttrande den 15 mars 2011 tillstyrkte en byggnadsförklaring.

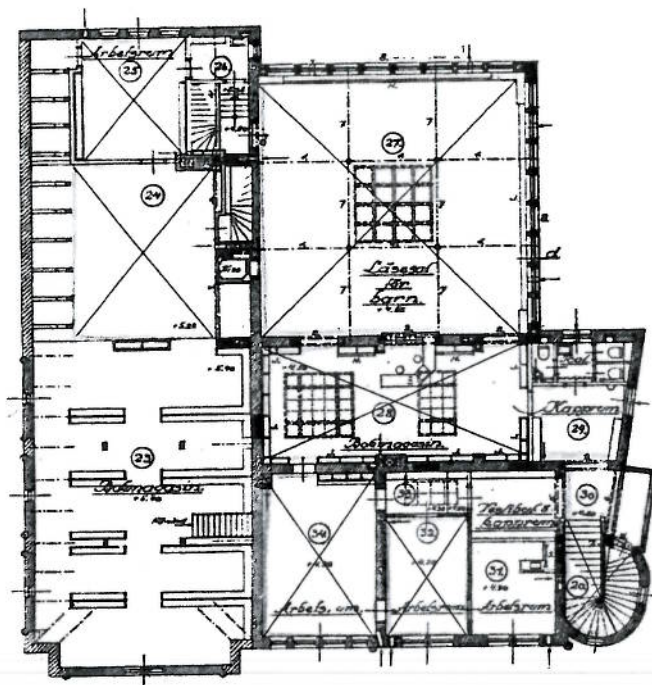
Beskrivning

Bibliotekets utformning är influerad av 1890-talets samtida medeltidsromantiska ideal och jugendstil. Arkitekt Hans Hedlund hade i samband med besök på världsutställningen i Chicago 1893 inspirerats av hur amerikanska bibliotek var utformade. Byggnadens borglika utseende och den fria grupperingen av byggnadsvolymer och öppningar visar tydliga influenser från amerikanska stilideal. Byggnaden har två våningar, vind och källare. Bibliotekets källarvåning är utförd i mörk grå granit med fönsteröppningar och hörn i ljus slät granit. Fasaderna är klädda med gulbrunt tegel. Huvudingången mot Södra Allégatan är särskilt omsorgsfullt utformad med exklusiv kalkstensdekor och ett rikt utsmyckat entréparti i trä. Entrén mot Östra Skansgatan är en murad portal med dörrar som är av senare datum. Fönsteromfattningar, listverk och solbänkar är av grå kalksten. Många fönster är ursprungliga och de har en tidstypisk smårutig indelning i de översta lufterna. Taket mot Södra Allégatan och Östra Skansgatan är täckt med skiffer. Takfallet mot gården är plåtklätt. Ursprungligen var det täckt med diagonalställd smårutig zinkplåt.

Byggnaden bevarar i huvudsak den ursprungliga planlösningen med läsesal, rum för tidningar och tidskrifter, vestibul mm. 1982 gjordes en ny vägg i källaren i det som tidigare var tidningssal. Rummens ytskikt är huvudsakligen moderna, men golvlister, bröstningspanel, takrosetter, taklister, dörr- och fönsteromfattningar finns i stor utsträckning bevarade. I rummet innanför vestibulen har tekniska installationer i taket installerats på ett okänt sätt. Taklisterna i läsesalen är särskilt påkostade. Vestibulens snickerier är väl arbetade. Ursprunglig armatur och möblemang finns inte kvar. På våningen en trappa upp finns flera överljusfönster. På vinden finns ett bostadsrum bevarat som ursprungligen var avsett för föreståndaren.

Entréplan. Fast inredning är skyddad i kryssmarkerade rum

Våningen 1 trappa upp. Fast inredning är skyddad i kryssmarkerade rum

Historik

År 1847 lät "styrelsen för arbetarbostäder i Göteborg" bygga en grupp små trähus med enkla bostäder på platsen där nu biblioteket ligger. 1878 togs de över av Dicksonska Stiftelsen och revs 1895 för att ge plats åt två friliggande stenhus, Dicksonska folkbiblioteket och ett bostadshus. Folkbiblioteket uppfördes med hjälp av donationsmedel från stiftelsen. Biblioteket invigdes 1897 och bostadshuset stod klart 1899. Ett folkbibliotek hade tidigare varit inrättat i två lägenheter i det närliggande kvarteret Fänriken då det bebyggdes 1861.

I byggnadsprogrammet för nybyggnaden av biblioteket fanns föreskrifter om att byggnaden skulle uppföras i två våningar med källare och vind. Dicksonska biblioteket invigdes som Skandinaviens första folkbibliotek den 18 oktober 1897.

En genomgripande ombyggnad gjordes 1934 då källaren och övervåningen togs i anspråk för mer allmänna utrymmen. Den ursprungliga tidnings- och tidskriftssalen byggdes om till bokmagasin.

Entréplanet omfattade vestibul, en centralt placerad låneexpedition, en sal för tidskrifter, en stor läsesal, en mindre läsesal för kvinnor, styrelserum m m.

Biblioteket drevs fram till 1967 då verksamheten flyttades till stadsbiblioteket vid Götaplatsen. Diskussionerna om vad byggnaden nu skulle användas till blev livlig. Stadsfullmäktige beslutade att socialförvaltningen skulle ta över huset och driva det som ett allaktivitetshus. Det s k "Hagahuset" öppnade hösten 1970. Huset kom huvudsakligen att användas av ungdomar för musik, hantverk och teater och blev centrum för den progressiva musikrörelsen i Göteborg. Motsättningar mellan politiker och ungdomarna i huset uppstod och Hagahuset stängdes. Huset ockuperades därefter av ungdomar som krävde husets öppnande. Ockupationerna avlöste varandra. Polisen stormade slutligen Hagahuset i november 1972. Socialförvaltningen beslöt därefter att huset istället skulle användas som aktivitetshus för pensionärer och döptes om till Allégården. Aktivisterna från Hagahuset erbjöds lokaler i allaktivitetshuset "Sprängkullen" (på Sprängkullsgatan) som startade i föreningsform. "Hagahuset" har en central roll i Peter Birros TV-serie om 1970-talets Göteborg i "Upp till kamp".

Motivering

Enligt 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt byggelseområde för byggnadsminne.

Kvarteret Majoren tillsammans med f d Renströmska badet (Hagabadet) ramar in entrén till stråket mot Skansen Kronan och har stor betydelse för Hagamiljön som helhet. Kvarterets byggnader med bostadshuset och biblioteksbyggnaden uppfördes efter ritningar av arkitekten Hans Hedlund och är arkitektoniskt samkomponerade. Biblioteket tillkom med stöd av en donation och var Skandinaviens första "folkbibliotek" uppfört för just detta ändamål. Dicksonska folkbiblioteket var under 70 år Göteborgs huvudbibliotek och en viktig institution för både barn och vuxna. Det är en påkostad och arkitektoniskt framträdande byggnad, ritad av Göteborgsarkitekten Hans Hedlund. Byggnadens omsorgsfulla utformning visar vilken särställning ett bibliotek vid denna tid gavs.

Byggnaden fick också en stor symbolisk betydelse som "Hagahuset" i början på den politiskt turbulenta tiden kring 1970. Det f d folkbiblioteket har både som Skandinaviens första folkbibliotek och som "Hagahuset" viktiga socialhistoriska värden.

Byggnaden har stora arkitektur- och byggnadshistoriska värden genom de tidstypiska stilinfluenserna med gedigna och välarbetade material. Den är också en av Göteborgs framträdande karaktärsbyggnader som ritats av arkitekten Hans Hedlund.

Länsstyrelsen bedömer att f d Folkbiblioteket i Haga är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten, se bilagan Hur man överklagar.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och Lena Emanuelsson varit föredragande. I beslutet har även deltagit Mats Herklint och biträdande länsantikvarie Lars Jacobzon.

Göran Bengtsson
Lena Emanuelsson

Bilaga

Hur man överklagar

Kopia

Riksantikvarieämbetet
Göteborgs Stadsmuseum
Göteborgs kommun
Samhällsbyggnadsenheten
Allégårdens pensionärsförening, Södra Allégatan 4, 413 01 Göteborg
Kulturmiljöenheten

Efter laga kraft

Riksantikvarieämbetet (med laga kraftsbevis)

Lantmäteriet (med laga kraftsbevis)

Samhällsbyggnadsenheten, DRK, Mariestad + digitaliserad yta